

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า การศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กับการเมืองการปกครอง โรงเรียนเป็นแหล่งที่ให้การศึกษาแก่เยาวชน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของชาติ ชาติจะมีอนาคตอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับเยาวชนในปัจจุบัน โรงเรียนจึงต้องรับผิดชอบในการสร้างคุณภาพของเยาวชนส่วนหนึ่งด้วย ดังที่ พลาโต (Plato) และ อริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวว่า "ถ้าโรงเรียนเปรียบเสมือนรัฐ สิ่งที่ท่านต้องการให้มีในรัฐอย่างไร ท่านก็ต้องทำให้โรงเรียนมีเช่นนั้นด้วย"¹ ซึ่งเห็นได้ว่า โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการเมืองการปกครองเป็นอย่างมาก

วิชาที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในหลักสูตรตามระบบการศึกษาของไทยนั้น ได้แก่ วิชาหน้าที่พลเมืองกับรัฐศาสตร์ แต่วิชาทั้งสองมีข้อแตกต่างดังที่ นิ่มนวล ทศวัฒน์ และ ศักดิ์ศรี ปาณะกุล กล่าวว่า "รัฐศาสตร์เป็นวิชาชั้นสูงสำหรับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือผู้ที่จบจาก โรงเรียนมาแล้วทำการศึกษาค้นคว้า แต่วิชาหน้าที่พลเมืองมุ่งหมายจัดไว้สำหรับสอนนักเรียนในระดับ โรงเรียนเท่านั้น"²

¹ เชิด คงทอง, "บทบาทของครูกับการพัฒนาทางการเมือง," นิตยสาร 17, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2518), หน้า 43.

² นิ่มนวล ทศวัฒน์ และ ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา Teaching of Social Studies in Secondary School (ฉบับปรับปรุงและเพิ่มเติม) (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519), หน้า 7.

สถาบันที่มีความสำคัญ และควรมีส่วนรับผิดชอบให้ความรู้ ความเข้าใจ ทางด้าน การเมือง ไคแก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา สถานที่ทำงาน¹ในสถาบัน ครอบครัวผู้ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางประชาธิปไตยก็คือ บิคา มารดา ญาติผู้ใหญ่ ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ ผู้ที่มีบทบาทอย่างมาก ก็คือ ครู อาจารย์ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ครู อาจารย์ทุกท่านควรจะได้รับการศึกษา การอบรมให้มีความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยถูกต้อง²

บทบาทของการศึกษานั้นมีผลต่อการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพในการ มีส่วนร่วมทางการเมือง และสังคมเป็นอย่างมาก ตัวแทนทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ได้ดีที่สุดคือครู โดยเฉพาะครูที่ได้รับการศึกษาอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับวิชารัฐศาสตร์มา พอสมควร ดังที่ กระทบด ทองธรรมชาติ ได้กล่าวถึงครูกับการเมืองไว้ว่า ผู้มีอาชีพครู จะต้องตระหนักว่า ความคิดเห็นหรือบทบาทของครูในเรื่องของการเมืองไม่ว่าจะปะกติก หรือระยะหาเสียงเลือกตั้งจะมีผลอย่างมากต่อชีวิตการเมืองของประเทศ การเมืองจะ สกปรกหรือสะอาดขึ้นขึ้นอยู่กับภาระกระทำของบรรดาครูอยู่มาก ครูต้องรู้การเมือง เพื่อจะได้ สามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเมืองให้แก่นักเรียนตามชั้นตอนที่เหมาะสมและ ช่วยชี้แจงให้ประชาชนทั่วไปได้มีความเข้าใจสิทธิ และหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ³

¹Byron G. Massialas, "Citizenship and Political Socializa-
tion," Encyclopedia of Educational Research, Edited by Robert L.
Ebel, (4th Ed. : 1969), pp.125-26.

²เมฆา สุขบรรพต, ประชาธิปไตยและหน้าที่ผู้แทนราษฎร, (ฝ่ายวิชาการกลุ่ม
กิจกรรมนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), หน้า 194.

³กระทบด ทองธรรมชาติ, "ครูกับความรู้ทางการเมือง," วิทยาสาร
27 (มกราคม 2519) : 13.

กมล สมวิเชียร ยังได้กล่าวสนับสนุนความสำคัญของครูที่มีต่อการศึกษาวัยดังนี้

ในระบบการศึกษาของไทยนั้น จะสังเกตเห็นได้ว่าครูเป็นผู้มีอิทธิพลต่อนักเรียน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้ ค่านิยม ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ รวมไปถึงสภาพจิตใจ ของเยาวชนคนด้วย ทั้งนี้เพราะเด็กไทยได้รับอิทธิพลทางความคิดและคุณธรรม จากครอบครัวน้อย เนื่องจากระบบในครอบครัวซึ่งมีลักษณะตามสบายอย่าง ของไทย พ่อแม่จึงมักไม่ค่อยอบรม กล่อมเกลี้ยงหรือปลูกฝังค่านิยมแก่เด็กใน ลักษณะที่เอาจริงเอาจัง จากสาเหตุดังกล่าวนี้ โรงเรียนจึงน่าจะมีอิทธิพล ต่อความคิดอ่านของเด็กมากอย่างน้อยที่สุดในระยะแรกเริ่มคือ ในชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ยิ่งกว่านั้นในระบบการศึกษาของไทย หนังสือ หอง สมุด อุปกรณ์การเรียนยังมีจำกัดอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ครูจึงเป็นที่ยึดในการ ให้การศึกษาอบรม ทั้งในด้านวิชาการ และหน้าที่-ศีลธรรมแก่นักเรียนมากกว่า ประเทศที่พัฒนาแล้ว ครูไทยจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการเรียนรูของ เด็กทั้งใน ด้านปริมาณและคุณภาพ¹

และสแตนคลีส อัลวิน (Stanclis Alvin, Jr.) กล่าวว่า "ครูจำเป็นต้อง สนใจและทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้ครูจะต้องรู้มโนทัศน์ (Concept) เกี่ยวกับการเมือง การปกครองของประเทศและประชาธิปไตยคือด้วย"²

การที่ครูไทยจะสามารถช่วยให้เกิดการเรียนรูประชาชนไปโดยอย่างกว้างขวางและ เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เหมาะสมกับวัย ความต้องการของประเทศ และความจำเป็น อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น ครูจะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจเชิงวิชาการ ในเนื้อหาวิชา ตลอดจนวิธีสอนก็จะต้องเป็นไปเพื่อจะช่วยให้ผู้เยาว์ได้สามารถคิดหาเหตุผล

¹กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 122.

²Stanclis Alvin, Jr., "Democracy Citizenship and Politics," Social Studies Vol.16 (December 1973) : 18.

เพื่อการปฏิบัติกันอย่างถูกต้อง เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องที่สถาบันผลิตครู อันได้แก่ วิทยาลัยครูทั้งหลาย ควรจะได้มีบทบาท จัดการศึกษาและพิจารณาส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางด้านการเมือง การปกครองแก่นักศึกษาคูรุษให้เกิดความเข้าใจโดยถูกต้อง และให้นักศึกษาได้มองเห็นความสำคัญของการเมือง มีความคิดเห็นและทัศนคติที่ถูกต้องการเมือง ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป¹ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ที่ว่า

การจัดการฝึกหัดครูให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการสร้างชาติ เพราะครูเป็นผู้ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาและรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถและคุณธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่า ครูเป็นพลังสำคัญกลุ่มหนึ่งที่ช่วยพัฒนาและสร้างความมั่นคงให้แกชาติในรูปการส่งเสริมและสร้างไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์²

จากความสำคัญของครูที่มีต่อเยาวชน ด้านการเมือง การปกครองดังกล่าว ดังนั้นเมื่อรัฐบาลอนุมัติให้ยกมาตรฐานของการฝึกหัดครูให้สูงขึ้น โดยให้วิทยาลัยครูในสังกัดกรมการฝึกหัดครูซึ่งเปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาและประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง เปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี เมื่อ พ.ศ. 2517³ สังคมศึกษาซึ่งประกอบด้วยวิชารัฐศาสตร์ทั้งที่เป็นวิชาบังคับและวิชาเลือกส่วนหนึ่งก็ได้เปิดสอนเป็นวิชาเอกด้วย

¹ อภิกรมย์ ณ นคร, ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา, (พระนคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2513) : 33.

² กรมการฝึกหัดครู, "นโยบายและการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 4," เอกสารโรเนียว, หน้า 11.

³ สภาการฝึกหัดครู, หลักสูตรการฝึกหัดครู, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2519), หน้า 1.

แต่จากผลการวิจัยของ สมศักดิ์ ส่งสัมพันธ์ พบว่ากระบวนการอบรมทางการเมือง
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของไทยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ครูกับนักเรียนส่วนหนึ่งมีการ
ขัดแย้งไม่เข้าใจกัน นิสิตส่วนใหญ่เห็นว่า วิชาหน้าที่พลเมืองและวิชาสังคมศึกษาให้ความรู้
ทางการเมือง และการปกครองเพียงเล็กน้อย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องของหลักสูตรและ
การสอน ในขณะที่วิชาสังคมศึกษาไม่ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในการ-
ปกครองแบบประชาธิปไตยหรือมีอิทธิพลก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น¹

และจากการวิจัยของ วิจิต นวลแก้ว พบว่า ครูยอมรับว่าตนได้รับการศึกษา
อบรมเรื่องการเมืองมาจากสถาบันฝึกหัดครูน้อย และยังไม่มั่นใจในความรู้ที่มีอยู่เกี่ยวกับ
ประชาธิปไตยมากนักว่าจะถูกต้องหรือไม่แต่ที่อบรมส่งสอนไปนั้นเป็นเพียงการทำตามหน้าที่²

จากปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากหลักสูตร วิธีการสอน ตลอดจนตัวครูผู้ถ่ายทอด
ความรู้ ทัศนคติทางการเมือง การปกครอง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความเป็นประชาธิปไตย
ทั้งที่เกี่ยวกับระบบการปกครอง และวิถีการดำเนินชีวิตของไทย ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร
และเนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้สอนอยู่ในวิทยาลัยครู จึงมีความสนใจต่อการศึกษาหาเหตุปัจจัย
ความบกพร่อง ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชารัฐศาสตร์ระดับ
ปริญญาตรีในวิทยาลัยครู

¹ สมศักดิ์ ส่งสัมพันธ์, "นิสิตนักศึกษากับวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตย : การศึกษา
นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิต-
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 71.

² วิจิต นวลแก้ว, "ความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองศึกษาเฉพาะกรณี
ข้าราชการครูระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชา
การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 86.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชารัฐศาสตร์ของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาที่เรียนวิชา เอกสังคมศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชารัฐศาสตร์ระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครูระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาวิชา เอกสังคมศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชารัฐศาสตร์ระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครูระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาวิชา เอกสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพ ความคิดเห็น ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชารัฐศาสตร์ตามหลักสูตรปริญญาตรี ของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาวิชา เอกสังคมศึกษาในวิทยาลัยครูที่เปิดสังคมศึกษาระดับปริญญาตรี

2. ตัวอย่างประชากร เป็นอาจารย์ผู้สอนวิชารัฐศาสตร์และนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2522 จากวิทยาลัยครู 13 แห่ง ได้แก่

1. วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
3. วิทยาลัยครูสงขลา
4. วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช
5. วิทยาลัยครูนครปฐม
6. วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
7. วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์

3. นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น
4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำไปทดลองใช้กับอาจารย์ผู้สอนวิชารัฐศาสตร์ จำนวน 5 คน และนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู จำนวน 10 คน ที่มีชื่อตัวอย่างประชากรจริง แล้วนำมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง

การเลือกตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. อาจารย์ผู้สอนวิชารัฐศาสตร์ระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู
2. นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู

ตัวอย่างประชากรในการวิจัยทั้ง 2 กลุ่ม ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากวิทยาลัยครูที่เปิดสอนระดับปริญญาตรีวิชาเอกสังคมศึกษา 13 แห่ง จำนวนอาจารย์ผู้สอนวิชารัฐศาสตร์ที่ใช้ในการวิจัย วิทยาลัยละ 3 คน รวม 39 คน จำนวนนักศึกษาที่ใช้ในการวิจัย วิทยาลัยละ 20 คน รวม 260 คน

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ เพื่อนำไปใช้ในการแปลผล โดยกำหนดค่าสถิติดังนี้

1. แบบสอบถามที่คำตอบเป็นแบบเลือกตอบ คิดค่าของคำตอบเป็นร้อยละ (Percentage)
2. แบบสอบถามที่คำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าใช้วิธีคำนวณหาค่ามัธยฐานเลขคณิต (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบค่าซี (Z-test) ของน้ำหนักความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา

3. แบบสอบถามแบบปลายเปิด นำมาจัดลำดับ

4. เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในรูปตารางและความเรียง

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำตอบของตัวอย่างประชากร เป็นคำตอบที่เป็นจริงและเชื่อถือได้

คำจำกัดความ

การเรียนการสอนวิชารัฐศาสตร์ หมายถึง การเรียนการสอนวิชารัฐศาสตร์
 ความหลักสูตรในวิชาเอกสังคมศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู

อาจารย์ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ในภาควิชาเศรษฐศาสตร์และการเมืองที่สอน
 วิชารัฐศาสตร์ระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2522
 ที่เคยเรียนวิชารัฐศาสตร์ตามหลักสูตรปริญญาตรีของวิทยาลัยครูมาแล้ว

วิทยาลัยครู หมายถึง สถาบันผลิตครูของกรมการฝึกหัดครู ที่เปิดสอนวิชาเอก
 สังคมศึกษาระดับปริญญาตรีมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ผู้สอนวิชารัฐศาสตร์ โดยผลการวิจัยนี้จะช่วยชี้ปัญหา
 และข้อบกพร่อง เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางช่วยในการปรับปรุง การเรียนการสอนวิชา
 รัฐศาสตร์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่สังกัดกรมการฝึกหัดครู ใช้เป็น
 แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพของอาจารย์ผู้สอนวิชารัฐศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น

3. สถาบันฝึกหัดครู อาจใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการจัดและปรับปรุงหลักสูตร เพื่อเตรียมอาจารย์ที่เหมาะสมแก่การสอนวิชารัฐศาสตร์ และจัดบริการทางวิชาการต่าง ๆ แก่อาจารย์และนักศึกษา

4. จะเป็นแนวทางใหญ่ที่มีความสนใจทำการค้นคว้าต่อไป